

AYOLLAR FAOLLIGINI OSHIRISHDA MAHALLA VA OILA HAMKORLIGINING AHAMIYATI

Xamidova Feruza Ayubjon qizi

University of Business and Science nodavlat oliy ta'lim muassasasi Maktabgacha va maktab ta'limi fakulteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 22-29 guruh talabasi

Ijtimoiy ximoya milliy agentligi Namangan viloyat Uychi tuman "Churtuk" MFYda kompleks xizmat kórsatuvchi ijtimoiy xodimi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17803855>

Annotatsiya: mazkur maqolada ayollar faolligining mohiyati, mahalla va oila institutlarining ushbu jarayondagi roli, hamkorlikning ilmiy asoslari hamda amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi.

Аннотация: в данной статье анализируются сущность женской активности, роль институтов махалли и семьи в этом процессе, научные основы сотрудничества и его практические механизмы.

Annotation: this article analyzes the essence of women's activism, the role of the mahalla and family institutions in this process, as well as the scientific foundations and practical mechanisms of cooperation.

Kalit so'zlar: oila, ayyollar faolligi, gender tenglik, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, mahalla, hamkorlik, ijtimoiy himoya.

Ключевые слова: семья, активность женщин, гендерное равенство, социальная поддержка, махалля, сотрудничество, социальная защита.

Keywords: family, women's activity, gender equality, social support, mahalla, cooperation, social protection.

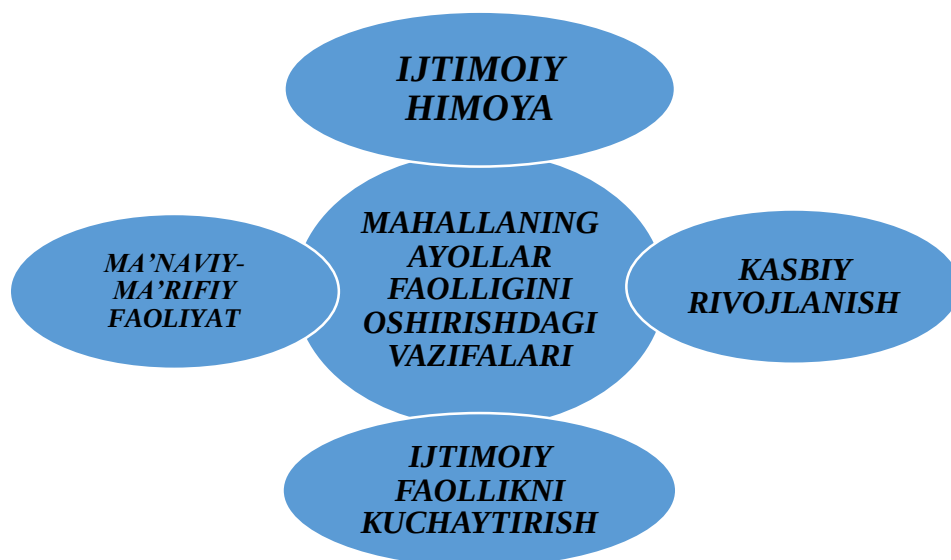
Bugungi kunda barcha sohalarida ayollarning faolligini oshirish va ularni qo'llab-quvvatlash masalalari davlat siyosati darajasiga ko'tarilib bormoqda. Dunyo malakatlarida ayollarning barcha jabhalaridagi ishtiroklari ko'rsatkichlari o'sib boryabdi. Ayollarning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy faolligini oshirish bugungi kunda ko'plab mamlakatlar taraqqiyot strategiyasining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. BMT, Jahon banki, UN Women kabi xalqaro tashkilotlar ayollar faolligining oshishi nafaqat oila va mahalla, balki butun jamiyatning farovonlik darajasini yuksaltirishini ta'kidlab keladi. O'zbekistonda esa mahalla instituti va oila muhitining uyg'unligi ayollar salohiyatini ro'yobga chiqarishda muhim ijtimoiy mexanizm sifatida qaralib, bu borada amaliy ishlar ko'lami alohida strategiyalari ishlab chiqildi.

Mazkur maqolada ayollar faolligining mohiyati, mahalla va oila institutlarining ushbu jarayondagi roli, hamkorlikning ilmiy asoslari hamda amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi.

Ayollar faolligi — ularning ijtimoiy hayotning turli sohalarida faol ishtirok etishi, iqtisodiy mustaqillik, o'z fikrini erkin ifoda etish, qarorlar qabul qilishda teng ishtirok etish kabi jihatlarni o'z ichiga oladi. Gender nazariyasi vakillari (Beauvoir, 1949; Butler, 1990) ijtimoiy muhit ayolning faolligini shakllantirishda asosiy determinant ekanligini ta'kidlaydi. Bu fikrga ko'ra, ayolning jamiyatdagi mavqei u yashayotgan oilaviy va mahalliy muhit bilan bevosita bog'liq.

Mahalla institutining ayollar faolligini oshirishdagi funksiyalari

Mahalla — o'zini o'zi boshqarishning qadimiy va zamonaviy ko'rinishi bo'lib, ayollarni qo'llab-quvvatlashda muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mahalla ayollar faolligini oshirishda quyidagi funksiyalarni bajaradi: (1-rasm)

1-rasm

- Ijtimoiy himoya:** Mahalla “Ayollar daftariga” kiritilgan xotin-qizlarga manzilli yordam ko’rsatish orqali ularni iqtisodiy jihatdan qo’llab-quvvatlaydi (O’zbekiston Respublikasi Xotin-qizlar qo’mitasi, 2023).
- Ma’naviy-ma’rifiy faoliyat:** Gender tenglikni targ’ib etuvchi seminarlar, treninglar va uchrashuvlar orqali ayollarning huquqiy madaniyati oshiriladi.
- Kasbiy rivojlanish:** Kasb-hunar kurslari, tikuvchilik, IT, hunarmandchilik, tadbirkorlik bo’yicha o’quv markazlari orqali ayollar mehnat bozoriga kirib borishi uchun imkoniyat yaratiladi (UNDP Uzbekistan, 2021).
- Ijtimoiy faollikni kuchaytirish:** Mahallada faol ayollar maslahat kengashlari, jamoatchi liderlar instituti shakllanishi ayollarning o’z tashabbuslarini ilgari surishiga ko’maklashadi.

Oila muhitining ayollar faolligiga ta’siri

Oila — ayolning birlamchi ijtimoiylashuv makoni. Ijtimoiy pedagogika bo’yicha tadqiqotlar (Bronfenbrenner, 1979) oilaviy qo’llov shaxsning ijtimoiy faolligiga bevosita ta’sir qilishini isbotlagan. Oila ayolning:

- o’ziga bo’lgan ishonchi,
- intellektual rivoji,
- tashabbus ko’rsatish qobiliyati,
- jamiyatda o’z o’rnini topishiga tayyorgarligi kabi ko’p jihatlarini shakllantiradi.

O’zbekistonda oilaviy qadriyatlar chuqur ildiz otgani sababli, ayolning ijtimoiy hayotga faol kirib borishi ko’pincha oila tomonidan beriladigan ma’naviy-psixologik qo’llovga bog’liq.

Mahalla-oila hamkorligining zarurati va mexanizmlari

Mahalla va oila ayollar faolligini oshirishda parallel emas, **uzviy hamkorlikda ishlashi zarur bo’lgan** ikki asosiy ijtimoiy institutdir. Ushbu hamkorlik quyidagi mexanizmlar orqali amalga oshiriladi:

4.1. Ta’limiy hamkorlik

- Mahalla tomonidan o'tkaziladigan ma'rifiy tadbirlar oilalarda gender tenglik haqida to'g'ri tasavvurning shakllanishiga xizmat qiladi.
- Ota-onalar va ayollar uchun "Oilaviy psixologiya", "Huquqiy madaniyat" mavzularidagi treninglar.

4.2. Iqtisodiy qo'llab-quvvatlash

- Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun imtiyozli kreditlar berish.
- Mahalla orqali oila a'zolarini kasb-hunar o'qishlariga yo'naltirish.
- Ayollarning uy sharoitida tadbirkorlik bilan shug'ullanishi uchun infratuzilma yaratish.

4.3. Ijtimoiy-psixologik hamkorlik

- Mahalla psixologlari va oila maslahatchilari tomonidan ayollarga psixologik yordam ko'rsatish.
- Oilalarda ayollarning shaxsiy rivojlanishini qo'llovchi pozitiv muhit yaratish.

4.4. Zo'ravonlikka qarshi kurash

- Mahalla darajasida "zo'ravonlik profilaktikasi guruhlarini" tashkil etish.
- Oilada kelib chiqadigan nizolarni erta aniqlash va hal qilish mexanizmini joriy etish (UNFPA, 2020).

Bu jarayonlar ayollarning ijtimoiy faolligini tizimli ravishda kuchaytiradi.

Xulosa

Ayollar faolligini oshirish — jamiyat taraqqiyotining eng muhim indikatorlaridan biridir. Ijtimoiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalla va oila institutlarining o'zaro hamkorligi ayolning iqtisodiy, ijtimoiy, ma'naviy va siyosiy rivojlanishida hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi. Mahalla orqali yaratilgan tashkiliy va ma'rifiy imkoniyatlar, oiladagi qo'llab-quvvatlovchi muhit bilan uyg'unlashganda ayolning ijtimoiy faolligi sezilarli darajada oshadi.

Shunday qilib, mahalla-oila-ayol triadasi jamiyatda gender tenglikni ta'minlash, barqaror rivojlanish va ijtimoiy farovonlikning muhim shartidir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Xotin-qizlar qo'mitasi (2023). *Xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash bo'yicha yillik hisobot*.
2. Karimov, R. (2021). "Mahalla institutining ijtimoiy boshqaruvdagi o'rni". *O'zbekiston ijtimoiy fanlari jurnali*.
3. Yusupova, D. (2020). "Oila muhitining ayollar faolligiga ta'siri". *Pedagogika va psixologiya jurnali*.
4. Kalandarova, Fazilat Toxirovna Umumiy pedagogika /o'quv qo'llanma/ Kalandarova Fazilat Toxirovna. – Namangan: «SUNRISE-PRO», 2025. – 176 bet.
5. Toxirovna, K. F. (2024). O'Qituvchilik Faoliyatida Deontologik Tayyorgarlikni Oshirish. *Miasto Przyszłości*, 51, 146-148.
6. Kalandarova F.T. KOMPETENTSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUV BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK KOMPETENTSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSI SIFATIDA. <https://www.iupr.ru/5-120-2024>
7. Kalandarova, F. (2024). O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMMUNIKATIV QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISHGA DEONTOLOGIK YONDASHUV. Namangan Davlat Universiteti.
8. Toxirovna,K.F BO'AJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING DEONTOLOGIK

KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR Abdullayeva Nasibaxon Jo'rayevna pfd, professor. O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI ANDIJON DAVLAT UNIVERSITETI UMUMIY PEDAGOGIKA KAFEDRASI, 120.

9. Kalandarova Fazilat Tokhirovna. (2025). Improving the Deontological Competence of Primary Teachers on The Basis of Educational Technologies. International Journal of Pedagogics, 5(05), 42–45. <https://doi.org/10.37547/ijp/Volume05Issue05-11>